

«Eu n'ha cret il prüm chi saja ün sbagl»

Flurina Badel guadogna ün Premi svizzer da litteratura 2020

DA DAVID TRUTTMANN / FMR

■ **Cun seis prüm cudesch da poesias «tinnitus tropic» guadogna l'autura engiadinaisa be direct ün Premi svizzer da litteratura 2020. La FMR ha discurrü culla victura davart e-mails dad uffizis, scrittüras verdas, cameriers gentils ed il pledin «infernal».**

Pella publicità esa üna novità cha Vos tschüffais ün dals Premis svizzers da litteratura 2020. Ma Vos e l'editura Mevina Puorger savais quai fingià ün tempet?

Flurina Badel: Hai, nus savain quai daspö december da l'on passà. Eu n'ha tschüf la nouva per e-mail e n'ha cret il prüm chi saja ün sbagl: ün e-mail da l'Uffizi federal da cultura scrit in stil sech e fuormal. Eu nu vess mai spettà cha meis cudesch pudess guadagnar ün tal premi. Eu n'ha propi pensà il prüm: «Oha, es quai üna malincletta o ün pa exagerà?»

«Oha, es quai üna malincletta?»

Perche?

Id es meis prüm cudesch, ed eu til n'ha scrit cun ün tschert tempo, infra pacis mais. Il cudesch es il resultat d'üna prova intensiva da respunder ad ün pèr dumondas da basa da mia lingua rumantscha. Il prüm n'haja pensà da far be per mai, quasi sco prelavur per texts chi pudessan lura forsa seguir. Ma lura m'ha tschüf quist process culla lingua. Our dad ün prüm impuls haja dat alch bler plü conceptual. Eu n'ha p. ex. lavurà cun glistas da peds, cun reglas ch'eu n'ha stipulà sves, e tuot ina üna jada n'haja gnü sco üna sort saiv intuorn ün prà ed eu am n'ha muantada a bainplachair in quel prà.

Flurina Badel aint il Café Korb a Vienna ingio ch'ella ha lavurà plüs mais vi da poesias da «tinnitus tropic».

FOTO J. SCHRANZ

«tinnitus tropic» es Vos prüm cudesch, e fingià gnis Vos onurada cun ün dals gronds premis litterars in Svizra. Meglder nu poja bod gnanca cumanzar?

Schi, quai dà enorm curaschi. I dà eir curaschi da cuntinuar in vallader. Ed i dà curaschi da tgnair oura il möd da viver precar.

Rico Valär ha scrit in üna recensium da «tinnitus tropic» cha las poesias sajan «plain irritaziuns, piztgadas,

furadas, cuntrasts». Ed el circumscriva la collecziun da poesias perfin sco «roadtrip infernal». Perinlet?

Insomma, ün inferno nun esa craja, in mincha cas na be. Plütost «infernal» i'l sen dad «impreschiunant». Eu lavur cun impreschiuns, aventüras ed algordanzas. E da badair co cha'l temp passa es eir irritond. E lura daja irritaziuns a nivel linguistic, perquai ch'eu n'ha lavurà cun bliers «i» agüzis e «c's» abrupts o eir cun peds technics o damain üsitats in rumantsch.

Plain irritaziuns a nivel linguistic – esa lura stat ün schaschin a scriver, schabain chi'd ha dürà be ün pèr mais.

Eu am n'ha dat – eir quai ün'aigna «regla» – fich pac temp da scriver, dürant ün sogiuorn a Vienna. Eu vaiva temp be la bunura tanter las 08.00 e las 10.00. Minchadi da quellas uras suna perquai ida i'l Café Korb a scriver. Ils cameriers simpatics savaivan adüna fingià che ch'eu baiv, quai m'ha dat il sentiment da ritual e dad esser prüvada, ma eir l'obligaziun da'm concentrar e scriver. Il cudesch cuntegna a la fin be poesias scrittas dürant quel temp a Vienna ed inguot'oter. Uscchè haja dat ün ensemble.

N'ha giavüschà üna vita intensiva. Uossa tilla n'haja.

Üna specialità es cha'l cudesch nun es scrit cun tinta naira, mabain cun verda. Eir quai per amur da l'irritaziun?

Na, per amur da l'estetica. Quella decisiun vaina trat insembel, l'editura Mevina Puorger ed eu. Il cudesch es alb, uschè ch'el guarda oura svelto sco dovrà, sco ün quadern da lavur. Quai muossa la passagerità dad ün'ouvra. La culur verda ha dachefar eir cul «tropic» dal titel e culla blera natüra ch'ed es preschainta illas poesias.

Causa il premi sarà l'agenda – cullas prelecziuns in Svizra – ün pa plü plaina quist on. Uscchè chi darà plü pac temp per lavur artistica insembel cul partenari Jérémie Sarbach?

Na, na – nus vain üna buna planisaziun. Eu n'ha adüna giavüschà üna vita intensiva. Uossa tilla n'haja. Ed a Guarda ans pudaina retrar e lavurar.

Vos eschat pel mumaint a Vienna. Voul dir: Flurina Badel fa güsta bellas vacanzas culs raps gudagnats?

Füss eir bel, ma la surdatta dal premi es pür in favrer. Eu lavur a Vienna, fetsch retscherchas per scriver vi dad ün prosem text plü lung, ün text rumantsch, in prosa quista jada, davart üna persuna chi viva per part a Vienna. Ma eu bad cha quista lavur es tuot alch oter co tschella. Lain verer che chi dà. Eu lavurarà landervia sgüra amo 5–10 ons.

Tanter Guarda e Vienna

L'autura Flurina Badel (36) es nada a Lavin e viva uossa a Guarda. Davo üna prüma scolaziun da schurnalisesem e lavur da comunicaziun ha ella lavurà tanter oter sco moderatura e cineasta libra. Dal 2015 ha Badel absolt il Master of Fine Arts a Basilea e dal 2017/2018 es ella statta studenta ospitanta a l'Institut per art litterara a Vienna. Actualmaing lavura ella in ün duo artistic cun seis partenari Jérémie Sarbach e chüra tanter oter l'emischien «Impuls» pro RTR. Sia collecziun da poesias «tinnitus tropic» es cumparüda dal 2019 pro la chasa editura «editionmevinapuorger».

Flurina Badel guadogna ün da nouv premis svizzers da litteratura cha l'Uffizi federal da cultura surdà on per on: premis per ün'ouvra da vita, premis da traducziun o premis per singulas publicaziuns. Il premi grond – il «Grand Prix 2020» – va quist on a Sibylle Berg, l'autura ch'ed ha guadagnà l'on passa eir il Premi svizzer dal cudesch 2019 cun si'ouvra «GRM Brainfuck». Ils premis per singulas ouvras, sco quel per Flurina Badel, sun dotats cun 25 000 francs e vegnan preschantats in üna turnea da prelecziuns in Svizra. Ils premis vegnan surdats da cusglier federal Alain Berset als 13 da favrer 2020 a Berna.

Appel a la responsablidad dal singul

DA LUCAS DEPLAZES / FMR

■ **L'abandon da l'energia nucleara e la sortida da las resuras fossilas en pussaivlas fin l'onn 2050. Necessari è ina midada dal cumportament da mintgin da nus.** La decisiun dal cussegl federal (2012) da desister da l'energia nucleara pretendia diversas mesiras da regulaziun per garantir vinavant ils basegns da noss pajais. In studi dal Fond naziunal – preschentà ier a las medias a Berna – conferma che l'abandon da la forza nucleara fin l'onn 2050 è pussaivel e socialmain cumpatibel.

En l'avegnir na duai la Svizra construir naginas ovras nuclearas pli e desister da la producziun d'energia cun ovras nuclearas fin l'onn 2050. La Svizra duai investir dapli en ovras solaras cun sustegn da la confederaziun ed augmentar la producziun d'energia regenerabla. Ils 20 da december 2019 è vegnida messa ord funcziun l'ovra nucleara la pli veglia da Mühleberg, da manaivel da la citad da Berna. Las ulterieras ovras nuclearas (Beznau e Däniken) pon restar vinavant en funcziun uschè ditg che la segirtad è garantida. Quai ha decidì il pievel. Las ovras nuclearas furneschan var 40% da l'energia che la Svizra consumescha. Cumbain ch'ins ha fatg considerablas investiziuns en l'energia solara è quella funtauna d'energia anc fitg modesta. Sin

Mintgin sto gidar a spargnar energia – uschia in studi dal Fond naziunal. FOTO R. LIEBERHERR

quest sectur d'energia sto la Svizra anc far blier dapli.

Nus pudain, sche nus vulain!

L'abandon da l'energia nucleara e da las resuras d'energia fossila è pussaivel fin l'onn 2050 or dal puntg da vista tecnic, economic e social. Quai ha confermà Andreas Balthasar da l'Universitad da Lucerna. La gronda part da la populaziun svizra ha acceptà l'abandon da l'energia nucleara. Quella saja dentant pli reservada cura ch'i sa tractia da decretar mesiras con-

cretas orlunder. Il cumbat cunter la midada dal clima pertutga nus tuts ed è incumbensa da mintgin, ha accentuà Balthasar, il president da la gruppa da perscrutaziun «Energia». Necessari saja dentant da midar noss cumportament, in agir communal e diversas mesiras en las singulas chasadas.

Balthasar recumonda er in accord cun l'Uniu europeica davart il current electric. Quest contract duai segirar en l'avegnir da pudair retrair forza electrica en cas da basegn – principalmain durant l'avienri – e da furnir current electric la stad

cura che la Svizra ha energia regenerabla en abundanza.

Nagin recept segir

En il rom dal Fond naziunal han passa 300 perscrutaders elavurà durant tschintg onns propostas per midadas sin il sectur d'energia e la regulaziun dal consum d'energia. Tut quests studis duain lubir a la Svizra da realisar las finamiras da la strategia «Energia 2050». Ils experts han constatà ch'i na dettia betg «la» soluziun, mabain «las» soluziuns. La finamira fixada dal cussegl federal e confermada dal suveran pretendia in matg da mesiras per far diever pli efficaciamain da l'energia. La politica stoppia far diversas adattaziuns da leschas e reponderar davart ina refurma da taglia ecologica. Mintgin da nus duai esser cunscent dander che l'energia vegn ed esser pront da spargnar. Ils experts han formulà 15 recumandaziuns per pudair realisar las finamiras fin l'onn 2050, p.ex: schlargiamain da l'energia regenerabla, tariffas pli dinamicas e flexiblas per il diever, in sistem da finanziaziun cun la participaziun dal pievel pertutgà, motivar las vischnancas da nizzegiar meglier lur pussaivladads d'agir comunablamain (sistems decentral d'energia), logistica urbana senza CO₂. Senza dubi saja la transfurmaziun da noss sistem d'energia ina gronda sfida, han ils perscrutaders accentuà.

■ CUIRA

Leibundgut banduna politica

(rti) Tom Leibundgut da la Glista libra verda terminescha suenter 20 onns sia carriera politica. Il politicher da 56 onns ed anteriur interpretider da gastronomia na candidescha il matg da quest onn betg pli per ina nova perioda d'uffizi.

Leibundgut è in dals trais commembers da la regenza da la citad e maina dapi set onns il departament da construcziun, planisaziun ed ambient. Leibundgut ha communitgà il mardi ch'i saja ussa temp da far piazza per novas forzas e da prender piazza la fin dal 2020 en la segunda retscha. Avant che Leibundgut è vegnì elegì en il cussegl da la citad ha el politisà dal 2003 en fin il 2012 en il cussegl communal. Il 2012 ha el er presidià quel gremi. Il medem onn ha el alura candidà per l'emprima giada per il cussegl da la citad nua ch'el è vegnì elegì en il segund scrutini.

